

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
GIOVANNI PITRUZZELLA IŠVADA,
pateikta 2019 m. rugsėjo 5 d.¹

Byla C-519/18

TB

prieš

Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal

(*Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Budapešto administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija)
pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija –
Imigracijos politika – Teisė į šeimos susijungimą – Direktyva 2003/86/EB – Reikalavimai, būtini
siekiant pasinaudoti teise į pabėgėlių šeimos susijungimą – 10 straipsnio 2 dalis – Sąvoka „išlaikomas
asmuo“ – Nacionalinės teisės aktas, pagal kurį reikalaujama, kad atitinkamas šeimos narys dėl sveikatos
būklės kilmės šalyje negalėtų tenkinti savo reikmių, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą“

I. Įvadas

1. Ar nacionalinė institucija gali nustatyti pabėgėlio išplėstinės šeimos nariui, prašančiam leisti šeimai susijungti, reikalavimą, kad jis dėl sveikatos būklės turi negalėti tenkinti savo reikmių kilmės šalyje, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą?
2. Tokie iš esmės yra prejudiciniai klausimai, kuriuos Teisingumo Teismui pateikė *Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Budapešto administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) dėl Irano kilmės šeimos – pabėgėlio ir jo sesers – susijungimo procedūros.
3. Pagal 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą² 10 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali leisti šeimos susijungimą su pabėgėlio išplėstinės šeimos nariais, „jei jie yra pabėgėlio išlaikomi“.
4. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia dėl valstybių narių turimos diskrecijos įgyvendinti šią nuostatą apimties. Iš tiesų Teisingumo Teismo prašoma paaiškinti, kiek valstybės narės privalo laikytis šioje nuostatoje nustatyto tinkamumo kriterijaus, susijusio su pabėgėlio ir atitinkamo šeimos nario priklausomumo ryšiu³.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224.

³ Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją išlaikomas asmuo yra nuo trečiojo asmens realiai priklausomas asmuo. Žr., be kita ko, 2014 m. sausio 16 d. Sprendimą *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

II. Teisinis pagrindas

A. *Sąjungos teisė*

5. Direktyvoje 2003/86 nustatytos valstybių narių teritorijoje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių naudojimosi šeimos susijungimo teise sąlygos.

6. Šios direktyvos 8 konstatuojamoji dalis išdėstyta taip:

„Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pabėgėlių padėčiai, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems ten normaliai gyventi su šeima. Dėl to jiems turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą.“

7. Šios direktyvos 3 straipsnio 5 dalis suformuluota taip:

„Ši direktyva neturi poveikio valstybių narių galimybei priimti arba išlaikyti palankesnes nuostatas.“

8. Minėtos direktyvos II skyriaus „Šeimos nariai“ 4 straipsnio 1–3 dalyse nurodyta:

„1. Pagal šią direktyvą ir laikydamosi IV skyriuje, taip pat 16 straipsnyje nustatytų sąlygų valstybės narės leidžia atvykti [į šalį] ir gyventi [joje] šiems šeimos nariams:

- a) globėjo sutuoktiniui;
- b) globėjo ir jo/jos sutuoktinio nepilnamečiams vaikams, įskaitant vaikus, įvaikintus <...>;
- c) nepilnamečiams vaikams, įskaitant globėjo įvaikintus vaikus tais atvejais, kai globėjui priklauso jų globa ir vaikai yra jo ar jos išlaikomi <...>;
- d) nepilnamečiams vaikams, įskaitant sutuoktinio įvaikintus vaikus tais atvejais, kai sutuoktiniui priklauso jų globa ir vaikai yra jo ar jos išlaikomi <...>

<...>

2. Valstybės narės įstatymu ar kitais teisės aktais šiems šeimos nariams gali leisti atvykti [į šalį] ir [joje] gyventi pagal šią direktyvą ir laikantis IV skyriuje nustatytų sąlygų:

- a) globėjo arba jo ar jos sutuoktinio pirmos giminystės eilės pagal tiesiąją aukštutinę liniją giminėms [pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams], jei juos išlaiko globėjai ir jei jie neturi deramos šeimos paramos kilmės šalyje;
- b) globėjo arba jo ar jos sutuoktinio suaugusiems nesusituokusiems vaikams, jei šie objektyviai negali tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės.

3. Valstybės narės gali įstatymu ar kitais teisės aktais leisti atvykti [į šalį] ir gyventi [joje] pagal šią direktyvą ir laikantis IV skyriuje nustatytų sąlygų nesusituokusiam partneriui, esančiam trečiosios šalies piliečiu, su kuriuo globėjas palaiko deramai patvirtintą pastovią ilgalaikę partnerystę, arba trečiosios šalies piliečiui, kurį su globėju sieja registruota partnerystė pagal 5 straipsnio 2 dalį ir tokių asmenų nesusituokusiems nepilnamečiams vaikams, taip pat ir įvaikintiems vaikams bei nesusituokusiems pilnamečiams [vaikams], kurie objektyviai negali tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės.

Valstybės narės gali nuspręsti, kad registruoti partneriai šeimos susijungimo atžvilgiu turi būti vertinami taip kaip sutuoktiniai.“

9. Direktyvos 2003/86 V skyriaus „Pabėgėlių šeimų susijungimas“ 10 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. 4 straipsnis taikomas šeimos narių apibrėžimui, išskyrus tai, kad jo 1 dalies trečia pastraipa netaikoma pabėgėlių vaikams.

2. Valstybės narės gali leisti šeimos susijungimą su kitais 4 straipsnyje nenurodytais šeimos nariais, jei jie yra pabėgėlio išlaikomi.“

10. Šios direktyvos 17 straipsnyje numatyta:

„Valstybės narės, atmesdamos prašymą, panaikindamos ar atsisakydamos atnaujinti leidimą gyventi [šalyje] arba sprendamos klausimą dėl globėjo ar jo šeimos nario išsiuntimo, deramai atsižvelgia į asmens šeimos santykių pobūdį ir tvirtumą, jo gyvenimo valstybėje narėje trukmę, šeimos, kultūrinių ir socialinių ryšių su jo ar jos kilmės šalimi buvimą.“

B. Vengrijos teisė

11. *Harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény*⁴ (2007 m. Įstatymas Nr. II dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo, toliau – 2007 m. įstatymas) 19 straipsnyje nustatyta:

„1. Trečiosios šalies pilietis gali gauti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu, jeigu jis yra trečiosios šalies piliečio, turinčio leidimą gyventi šalyje, leidimą atvykti į šalį, neribotos trukmės leidimą įsikurti, leidimą laikinai įsikurti arba nacionalinį ar EB leidimą įsikurti, arba asmens, turinčio leidimo gyventi šalyje kortelę arba leidimo nuolat gyventi šalyje kortelę, išduotą pagal tam tikrą įstatymą, šeimos narys (toliau bendrai – šeimos susijungimo prašymo teikėjas).

2. Leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu gali gauti:

- a) asmens, kuriam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, šeimos narys arba
- b) nelydimo nepilnamečio, kuriam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, tėvai arba, jeigu nėra tėvų, teisėtas jo globėjas.

<...>

4. Leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu gali gauti:

- a) tėvai, kurie yra išlaikomi šeimos susijungimo prašymo teikėjo arba jo (jos) sutuoktinio (-ės), arba asmens, turinčio pabėgėlio statusą;
- b) šeimos susijungimo prašymo teikėjo arba jo (jos) sutuoktinio (-ės), arba asmens, turinčio pabėgėlio statusą, broliai arba seserys ir tiesiosios aukšutinės linijos ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai, jei jie negali tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės.“

⁴ Magyar Közlöny 2007/65.

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

12. 2015 m. rugsėjo 7 d. kompetentinga Vengrijos institucija Irano kilmės šeimos susijungimo prašymo teikėjui suteikė pabėgėlio statusą. 2016 m. sausio 12 d. šeimos susijungimo prašymo teikėjo sesuo Vengrijos diplomatinei atstovybei Teherane (Iranas) pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu.

13. Pirmosios instancijos administracinė institucija atmetė šį prašymą remdamasi dviem pagrindais. Pirma, ši institucija manė, kad pareiškėja pateikė klaidingą informaciją. Antra, ji nusprendė, kad šis prašymas taip pat neatitinka 2007 m. įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nustatytų sąlygų, nes pareiškėja neįrodė, kad, atsižvelgiant į jos išsilavinimą ir sveikatos būklę, negali tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės. Šiomis aplinkybėmis pirmosios instancijos administracinė institucija pažymėjo, kad, remiantis kartu su prašymu pateiktais mediciniais dokumentais, pareiškėja išgyveno depresiją, dėl kurios jai teko reguliariai gydytis.

14. Šį sprendimą patvirtino antrosios instancijos administracinė institucija.

15. Šeimos susijungimo prašymo teikėjas apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Pirmiausia jis tvirtina, kad 2007 m. įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nurodyti reikalavimai prieštarauja Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies nuostatoms, todėl kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą prašydamas, kad šis pateiktų prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

16. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat abejoja dėl 2007 m. įstatymo 19 straipsnio 4 dalies suderinamumo su Sąjungos teise, todėl nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2003/86] 10 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad tais atvejais, kai valstybė narė pagal šį straipsnį leidžia atvykti kitam [šios direktyvos] 4 straipsnyje nenurodytam šeimos nariui, šiam šeimos nariui gali būti taikomas tik reikalavimas, numatytas 10 straipsnio 2 dalyje (t. y. kad jis turi būti „pabėgėlio išlaikom[as]“)?
2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar „išlaiko[mo]“ asmens („dependency“), nurodyto [Direktyvos 2003/86] 4 straipsnio 2 dalies a punkte, statusas reiškia faktinę situaciją, kai bendrai turi egzistuoti įvairūs išlaikymo požymiai, o gal siekiant konstatuoti išlaikymo faktą pakanka, kad egzistotų tik kai kurie išlaikymo požymiai, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes? Ar šiomis aplinkybėmis [šios direktyvos] 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtintam reikalavimui (kad šeimos narys turi būti „pabėgėlio išlaikom[as]“) neprieštarauja nacionalinė nuostata, pagal kurią numatyta ne kiekvieną atvejį vertinti individualiai, bet atsižvelgti tik į vienintelę faktinę aplinkybę (vienintelį išlaikymo požymį – „objektyv[ų] negal[ėjimą] tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės“), kaip požymį, reiškiantį, kad minėtas reikalavimas tenkinamas?
3. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, todėl valstybė narė galėtų taikyti ne tik [Direktyvos 2003/86] 10 straipsnio 2 dalyje numatytą reikalavimą (šeimos narys turi būti „pabėgėlio išlaikom[as]“), bet ir kitus reikalavimus, ar tai reiškia, kad valstybė narė gali savo nuožiūra nustatyti bet kokią kitą reikalavimą, įskaitant ir dėl kitų šeimos narių [šios direktyvos] 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytus reikalavimus, ar ji gali taikyti tik [minėtos] direktyvos 4 straipsnio 3 dalyje nustatytą reikalavimą? Šiuo atveju kokiai faktinei situacijai taikytinas direktyvos 4 straipsnio 3 dalyje nurodytas „objektyv[aus] negal[ėjimo] tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės“ reikalavimas? Ar jį reikia aiškinti taip, kad šie šeimos nariai negali patenkinti „savo poreikių“, ar kad jie negali pasirūpinti „savimi“, ar, jei taikytina, jis turi būti aiškinamas dar kitaip?“

17. Pareiškėjas, Vengrijos ir Nyderlandų vyriausybės ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas.

IV. Analizė

18. Prieš pradėdant nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Teisingumo Teismui pateiktus klausimus, reikia pateikti pirmines pastabas dėl šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumo.

A. Pirminės pastabos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumo

19. Savo pastabose Vengrijos vyriausybė tvirtina, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas, nes 2007 m. įstatymo 19 straipsnio 4 dalis nėra Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies perkėlimo į nacionalinę teisę priemonė. Vengrijos vyriausybė pabrėžia, kad apie šią nacionalinę nuostatą, kuri buvo priimta Vengrijai įgyvendinant savo kompetenciją, nebuvo oficialiai pranešta Komisijai.

20. Nemanau, jog remiantis tuo, kad apie tai nebuvo pranešta, kaip nurodė Vengrijos vyriausybė, šiuo atveju galima pagrįsti šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtumą.

21. Iš tikrųjų, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, jeigu viena iš bylos šalių ginčija sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinį, Teisingumo Teismas iš esmės turi nagrinėti tik tuos klausimus, kuriuos nusprendė jam pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, visų pirma kiek tai susiję su atitinkamų nacionalinės teisės nuostatų taikymo ypatumais, kuriuos šis teismas laiko nustatytais, nes nacionalines nuostatas turi aiškinti tik valstybių narių teismai⁵. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą turi nagrinėti remdamasis to teismo patektu nacionalinės teisės išaiškinimu, nepaisydamas šiuo klausimu Vengrijos vyriausybės išsakytos kritikos.

22. Be to, pabrėžiu, kad pagal 2016 m. Vengrijos vidaus reikalų ministro viešai paskelbtą ataskaitą 2007 m. įstatymo tikslas – į nacionalinės teisės sistemą perkelti ir Direktyvos 2003/86 nuostatas dėl pabėgėlio išplėstinės šeimos narių susijungimo⁶.

23. Todėl manau, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas ir kad reikia išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktus klausimus.

B. Dėl pirmojo klausimo

24. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia Teisingumo Teismo, ar Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad, jeigu valstybė narė leidžia pabėgėlio išplėstinės šeimos nariams susijungti, ši valstybė privalo laikytis šioje nuostatoje nustatyto reikalavimo, kad šeimos nariai turi būti pabėgėlio „išlaikomi“.

⁵ Žr. 2016 m. birželio 8 d. Sprendimą *Hünnebeck* (C-479/14, EU:C:2016:412, 36 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

⁶ Šiuo klausimu žr. *Ministry of Interior*, „Family reunification of TCNs in the EU: National practices“, 2016, *European Migration Network*, konkrečiai p. 8 ir 9, skelbiamą internete adresu http://emnhungary.hu/sites/default/files/2019-06/family_reunification_study.pdf.

25. Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės paaiškinti, kokia tiksli minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies taikymo sritis ir, pirmiausia, kokia yra valstybėms narėms pripažinta diskrecija įgyvendinti šią nuostatą. Palyginus Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies perkėlimo į valstybių narių teisę būdus matyti dideli skirtumai, dėl kurių paaiškinimas yra dar labiau reikalingas⁷.

26. Manau, kad siekiant atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo Teisingumo Teismui pateiktą klausimą reikia pateikti pirmąją pastabą dėl nagrinėjamos nuostatos dalyko ir pobūdžio.

27. Vykstant šeimos susijungimo procedūrai pagal Direktyvą 2003/86, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas numato dviejų rūšių tvarką.

28. Pirmą, bendrą tvarką, taikomą trečiųjų šalių piliečiams; jos materialinės sąlygos išvardytos šios direktyvos 4–8 straipsniuose.

29. Antra, specialią pabėgėliams skirtą tvarką; jos materialinės sąlygos yra numatytos Direktyvos 2003/86 9–12 straipsniuose. Taikant šią tvarką siekiama užtikrinti veiksmingą teisės į normalų šeimos gyvenimą įgyvendinimą ir sujungti šeimos narius, kurie dėl jų kilmės šalyje susiklosčiusių aplinkybių paliko savo šalį, siekdami išvengti persekiojimo ir didelės žalos, ir dėl priverstinio išvykimo ar pabėgimo išsiskyrė.

30. Ši speciali tvarka taikoma pagal šios direktyvos 10 straipsnį, kuriuo siekiama apibrėžti asmenų, turinčių teisę į šeimos susijungimą, ratą.

31. Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 1 dalis susijusi su pabėgėlio šeimos branduolio nariais, t. y. sutuoktiniu ir nepilnamečiais vaikais⁸. Tai privaloma teisės nuostata, nes valstybės narės privalo leisti šiems asmenims atvykti į šalį ir gyventi joje iš esmės tokiomis pat sąlygomis, kokias šios direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje nustatė Sąjungos teisės aktų leidėjas⁹. Teisingumo Teismas mano, kad leidimas šeimai susijungti yra bendra taisyklė, o nuostatos, pagal kurias leidžiama nustatyti jos apribojimus, turi būti aiškinamos siaurai¹⁰. Teisingumo Teismo nuomone, valstybėms narėms nustatomos „konkrečios pareigos imtis veiksmų, kurias atitinka aiškiai apibrėžtos subjektyvios teisės[, nes pagal tą straipsnį] [m]inėtoje direktyvoje apibrėžtais atvejais jos įpareigojamos leisti susijungti atitinkamiems globėjo šeimos nariams ir negali naudotis savo diskrecija“¹¹.

7 Nors Prancūzijoje ar Belgijoje nėra jokios nuostatos dėl pabėgėlio išplėstinės šeimos narių susijungimo, Vokietijoje toks susijungimas leidžiamas, kai tai būtina siekiant išvengti „pernelyg didelių sunkumų“, pavyzdžiui, priklausomumo dėl negalios ar sunkios ligos atvejais (2004 m. liepos 30 d. *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Užsieniečių apsigyvenimo, darbo ir integracijos federalinėje teritorijoje įstatymas) (BGBl. 2004 I, p. 1950) 6 dalies 27–36 skirsniai, būtent 29, 30 skirsniai ir 36 skirsnio 2 punktas)), o Italijoje – kai pilnametis vaikas negali tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės, o tai reiškia visišką neįgalumą, arba kai tėvai išlaikomi ir neturi kitų vaikų kilmės šalyje, arba kai tėvai yra vyresni nei 65 metų, kai jų kiti vaikai negali tenkinti savo reikmių dėl tinkamai įrodytų rimtų sveikatos priežasčių (1998 m. liepos 25 d. *Decreto legislativo n. 286 – Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero* (Įstatyminis dekretas Nr. 286, kuriame pateikiama nuostatų, susijusių su imigracijos teisės aktais ir taisyklėmis dėl užsieniečių statuso, suvestinė redakcija) (GURI, Nr. 191, 1998 m. rugpjūčio 18 d.) 29 straipsnio 1 dalies c ir d punktai ir 29 bis straipsnis).

8 Šiuo klausimu žr. šios direktyvos 9 konstatuojamąją dalį.

9 Išskyrus nurodytas 4 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos nuostatas, kurios netaikomos pabėgėlių vaikams.

10 Žr. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimą *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117, 43 punktas). Manau, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija, suformuota aiškinant Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 1 dalį (trečiųjų šalių piliečiai), yra analogiškai taikytina aiškinant šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalį (pabėgėliai). Iš tikrųjų, šioje paskutinėje nuostatoje Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai daro nuorodą į minėtos direktyvos 4 straipsnį. Taip pat pažymiu, kad Direktyvos 2003/86 9 konstatuojamojoje dalyje nedaromas joks skirtumas pagal tai, ar trečiosios šalies piliečiui taikoma ar netaikoma tarptautinė apsauga.

11 Žr. 2019 m. kovo 13 d. Sprendimą *E.* (C-635/17, EU:C:2019:192 46 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

32. Vis dėlto Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalis susijusi su pabėgėlio išplėstinės šeimos nariais (pilnamečiais vaikais, broliais ir seserimis, sūnėnais ir pan.). Priešingai, nei nurodyta šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalyje, šio straipsnio 2 dalis yra neprivaloma nuostata, o tai pagal suformuotą jurisprudenciją reiškia, kad valstybėms narėms suteikiama didelė diskrecija¹². Valstybės narės neprivalo įgyvendinti minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies nuostatų, nes pagal Sąjungos teisę kiekvienai valstybei narei leidžiama suvereniai, vadovaujantis politiniais, humanitariniais ar praktiniais sumetimais, nuspręsti, ar leisti pabėgėlio išplėstinės šeimos nariams susijungti.

33. Todėl Direktyva 2003/86 nustatytas tik tam tikras suderinimo lygis, nes ir toliau išlaikomi valstybių narių skirtumai, susiję su pabėgėlio išplėstinės šeimos narių galimybėmis atvykti į šalį ir gyventi joje. Taigi palyginus nacionalinės teisės aktus galima konstatuoti, kad kai kurios valstybės narės nusprendė įgyvendinti šią nuostatą, o kitos atsisakė tai padaryti.

34. Vis dėlto tai, kad ši nuostata yra neprivaloma, nereiškia, jog valstybės narės turi visišką laisvę ją įgyvendinti, kad vadovaudamosi tik savo gera valia sudarytų palankesnes sąlygas į šios nuostatos taikymo sritį patenkantiems asmenims atvykti į šalį ir gyventi joje.

35. Pirmiausia šiuo pagrindu negalima pateisinti valstybės narės nukrypimo nuo minėtoje nuostatoje Sąjungos teisės aktų leidėjo aiškiai nurodytos tinkamumo sąlygos.

36. Iš tikrųjų, išnagrinėjus Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies formuluotę, galima tiksliai apibrėžti valstybėms narėms paliktą diskreciją.

37. Nors Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikia didelę diskreciją įgyvendinti šią nuostatą („[v]alstybės narės gali leisti šeimos susijungimą“¹³) ir nustatyti asmenų, galinčių pasinaudoti šioje nuostatoje nustatyta teise, grupę („*kitais* 4 straipsnyje nenurodytais šeimos nariais“¹⁴), jis deramai patikslina, kada galimas toks susijungimas, t. y. kai atitinkamas šeimos narys yra „pabėgėlio išlaikom[as]“.

38. Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas, nurodydamas kiekvienai asmenų, galinčių pasinaudoti šioje nuostatoje nustatyta teise, grupei taikytinas tikslas ir apibrėžtas tinkamumo sąlygas, laikėsi tokio pat požiūrio, kaip nurodyta Direktyvos 2003/86 4 straipsnyje. Todėl manau, kad iš esmės nuoroda į atitinkamo šeimos nario ir pabėgėlio priklausomumo ryšį buvo sumanyta ne kaip pageidaujamojo pobūdžio nuostata, o, atvirkščiai, kaip valstybėms narėms privaloma nuostata, nesvarbu, kokia yra joms anksčiau paliktos diskrecijos apimtis. Mano manymu, atitinkamo šeimos nario ir pabėgėlio priklausomumo ryšio, kuriam būdinga tai, kad pirmasis asmuo yra antrojo asmens išlaikomas, reikalavimas yra išankstinė Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies taikymo sąlyga.

39. Todėl, atsižvelgdamas į šiuos argumentus, manau, kad ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad jeigu valstybė narė leidžia pabėgėlio išplėstinės šeimos nariams susijungti, ji privalo laikytis šioje nuostatoje Sąjungos teisės aktų leidėjo aiškiai nurodyto reikalavimo, kad šeimos nariai būtų pabėgėlio „išlaikomi“.

40. Be to, manau, kad valstybės narės negali pačios nustatyti sąvokos „išlaikomas asmuo“ apibrėžties.

41. Teisingumo Teismas daugelyje jam pateiktų nagrinėti bylų nuolat primena, kad ši sąvoka yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kuri visų valstybių narių teritorijoje turi būti aiškinama vienodai.

¹² Žr. 2019 m. sausio 23 d. Sprendimą *M.A. ir kt.* (C-661/17, EU:C:2019:53, 60 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

¹³ Išskirta mano.

¹⁴ Išskirta mano.

42. Šios sąvokos reikšmė ir apimtis buvo apibrėžtos Direktyvoje 2004/38/EB¹⁵. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją „išlaikomo“ šeimos nario statusą „lemia faktinė situacija, kurią apibūdina aplinkybė, kad šeimos nario materialinę paramą užtikrina Sąjungos pilietis, naudodamasis savo ar sutuoktinio judėjimo laisve“¹⁶. Iš šios jurisprudencijos matyti, kad „išlaikomas“ šeimos narys, atsižvelgiant į jo ekonomines ir socialines sąlygas kilmės šalyje, turi negalėti patenkinti savo pagrindinių reikmių¹⁷, t. y. elementariausių savo poreikių¹⁸.

43. Mano manymu, nėra jokios priežasties pagal Direktyvą 2003/86 taikyti kitą sąvokos „išlaikomas asmuo“ apibrėžtį. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į pateiktos apibrėžties formuluotę, „išlaikomo asmens“ statusas turi būti konkrečiai ir objektyviai įvertintas, neatsižvelgiant į atitinkamų asmenų pilietybę, taigi ir į šeimos susijungimo prašymo teikėjo statusą, nesvarbu, ar jis Sąjungos pilietis, turintis Direktyvoje 2004/38 įtvirtintas teises, ar trečiosios šalies pilietis, turintis Direktyvoje 2003/86 nustatytas teises.

44. Be to, savo gairėse Komisija nurodė, kad Teisingumo Teismo pagal Direktyvą 2004/38 suformuotus priklausomumo ryšio įvertinimo kriterijus valstybės narės gali *mutatis mutandis* naudoti kaip gaires, kad nustatytų kriterijus, pagal kuriuos atsižvelgiama į atitinkamo asmens priklausomumo pobūdį ir trukmę pagal Direktyvos 2003/86 4 straipsnio 2 dalies a punktą¹⁹.

45. Todėl manau, kad šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nustatytas reikalavimas būti „pabėgėlio išlaikom[iems]“ turi būti aiškinamas taip, kad atitinkamo šeimos nario faktinė situacija turi būti tokia, kad jo materialinę paramą užtikrina minėtas pabėgėlis.

C. Dėl antrojo klausimo

46. Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalį draudžiamas pagrindinėje byloje nagrinėjamas nacionalinės teisės aktas, pagal kurį, vykdant procedūrą, kai prašymas individualiai nenagrinėjamas, pabėgėlio broliui ar seseriai nustatomas reikalavimas, kad dėl sveikatos būklės jis (ji) turi negalėti tenkinti savo reikmių, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą.

47. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl dviejų pagrindinių šioje nuostatoje nustatytos procedūros aspektų.

48. Pirma, jis siekia sužinoti, ar valstybė narė gali siaurai taikyti reikalavimą, kad asmuo būtų „pabėgėlio išlaikomas“, ir, jei taip, kiek siaurai, t. y. kad jis apimtų tik konkrečios formos priklausomumą. Antra, jis klausia, ar ši valstybė taip pat gali atsisakyti individualiai išnagrinėti prašymą dėl šeimos susijungimo.

15 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77, ir klaidų ištaisymai OL L 229, 2004, p. 35 ir OL L 197, 2005, p. 34; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

16 Žr. 2014 m. sausio 16 d. Sprendimą *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16, 21 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

17 Žr. 2014 m. sausio 16 d. Sprendimą *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16, 22 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

18 Žr. 2019 m. kovo 19 d. Sprendimą *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218, 92 punktą), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad elementariausi poreikiai visų pirma yra pavalgyti, nusiprausti ir turėti būstą.

19 2014 m. balandžio 3 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo gairių (COM(2014) 210 final, p. 6).

1. Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies taikymas tik konkrečios formos priklausomumui

49. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimų dėl to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu nacionalinės teisės aktu apribojama Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies taikymo sritis *ratione personae*, nes juo siekiama neleisti susijungti pabėgėlio šeimos nariams, kurie yra jo išlaikomi dėl priežasčių, nesusijusių su jų sveikatos būklės pablogėjimu, pavyzdžiui, dėl kilmės šalies kultūros ypatumų arba dėl paprasčiausiai emocinių priežasčių.

50. Atsižvelgdamas į specifinį šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies pobūdį, nematau esminių kliūčių valstybei narei, nusprendusiai palengvinti pabėgėlio išplėstinės šeimos narių susijungimą, nors kitos valstybės narės tai atsisako padaryti, suteikti galimybę šią nuostatą taikyti tik tam tikrai situacijai arba konkrečios formos priklausomumui.

51. Manau, kad šia neprivaloma nuostata šiai valstybei narei suteikiama veiksmų laisvė, kurios ji neturi pagal griežtesnes minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalies nuostatas. Turėdama tokią veiksmų laisvę valstybė narė gali naudotis diskrecija, kurią ji privalo atsakingai įgyvendinti Sąjungos teisės aktų leidėjo nustatytais sąlygomis, nekenkdama nei Direktyvos 2003/86 tikslui, nei jos veiksmingumui²⁰.

52. Man atrodo, kad šiuo aspektu pagrindinėje byloje nagrinėjamu nacionalinės teisės aktu paisoma šių reikalavimų.

53. Pirma, asmens, kuris negali tenkinti savo reikmių savo kilmės šalyje dėl savo sveikatos būklės, faktinė situacija gali būti tokia, kad jo materialinę paramą užtikrina šeimos susijungimo prašymo teikėjas, todėl jo statusas gali būti „išlaikomas asmuo“, kaip jis suprantamas pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

54. Antra, tokiu teisės aktu, nors pagal jį reikalavimas, kad asmuo būtų „pabėgėlio išlaikomas“, taikomas siaurai, nekenkiama nei Direktyvos 2003/86, nei nagrinėjamos nuostatos veiksmingumui. Iš tikrųjų, šiuo teisės aktu galiausiai siekiama skatinti trečiųjų šalių piliečių, ypač pabėgėlių, šeimų susijungimą, nors tas aktas neapima visų atvejų, kai pabėgėlio išplėstinės šeimos nariai yra jo išlaikomi.

55. Dar kartą primenu, kad Direktyvoje 2003/86 valstybės narės neįpareigojamos patenkinti pabėgėlio išplėstinės šeimos narių, kurie yra jo išlaikomi, pateiktų prašymų leisti atvykti į šalį ir gyventi joje. Be to, kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Prancūzija arba Belgija, neįgyvendino nagrinėjamos nuostatos.

56. Tokiomis aplinkybėmis esu įsitikinęs, kad reikia suteikti tam tikrą veiksmų laisvę valstybėms narėms, kurios mano, kad įmanoma, tinkama arba pageidautina skatinti ribotos asmenų grupės susijungimą. Palyginus nacionalinės teisės aktus matyti, kad valstybės narės yra itin atsargios paprastai nustatydamos pabėgėlio išplėstinės šeimos nariams galimybės pasinaudoti teise į šeimos susijungimą apribojimus, susijusius su asmens priklausymu nuo kitų²¹. Jeigu būtų reikalaujama, kad šios valstybės narės plačiau prasme taikytų reikalavimą, kad asmuo būtų „pabėgėlio išlaikomas“, t. y. kad jis apimtų bet kokios formos priklausomumą arba bet koki priklausomumo atvejį kilmės šalyje, visiškai įmanoma, kad taip valstybės narės būtų atgrasytos įgyvendinti šią nuostatą, nors ir neatmestų galimybės ją taikyti konkrečiai asmenų grupei.

57. Galiausiai, trečia, manau, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija neprieštarauja tam, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, valstybė narė galėtų nustatyti specialų reikalavimą dėl priklausomumo pobūdžio arba priežasčių.

²⁰ Žr. 2019 m. kovo 13 d. Sprendimą *E.* (C-635/17, EU:C:2019:192, 53 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

²¹ Žr. šios išvados 7 išnašą.

58. Atsižvelgdamas į tai, remiuosi jurisprudencija, kurią Teisingumo Teismas suformulavo dėl Direktyvos 2004/38²² visų pirma 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Rahman ir kt.*²³, o vėliau patvirtino 2019 m. kovo 26 d. Sprendime *SM (Vaiko globa pagal Alžyro kafalos sistemą)*²⁴.

59. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Rahman ir kt.*²⁵ aiškinamas Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktas, pagal kurį valstybės narės, laikydamosi savo teisės aktų, privalo palengvinti galimybę į šeimos branduolio apibrėžtį nepatenkantiems Sąjungos piliečio šeimos nariams, jeigu, pirmiausia, jie yra jo išlaikomi, atvykti į šalį ir gyventi joje.

60. Ši nuostata skiriasi nuo Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalies, nes pagal tą nuostatą valstybės narės iš tikrųjų įpareigojamos imtis reikiamų priemonių, kad palengvintų nuo kito asmens priklausomų asmenų galimybę atvykti į šalį ir gyventi joje. Vis dėlto ši pareiga suformuluota bendrais žodžiais, o tai kiekvienai valstybei narei palieka didelę diskreciją, kuri dar labiau pabrėžiama darant aiškią nuorodą į nacionalinės teisės aktus.

61. Teisingumo Teismas atsižvelgė į šias aplinkybes. Jis nusprendė, kad „valstybės narės, pasinaudodamos [pagal minėtą nuostatą joms suteikta] diskrecija, gali savo teisės aktuose numatyti specialius reikalavimus dėl priklausymo pobūdžio ir trukmės“, kad užtikrintų, „be kita ko“, jog priklausymas yra realus ir juo nepiktinaudžiaujama²⁶. Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad šie reikalavimai turi atitikti įprastą su Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytu priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaryti šios nuostatos neveiksmingos²⁷.

62. Taigi, nors Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nustatė tinkamumo kriterijų („būti išlaikomam“), tame sprendime Teisingumo Teismas valstybėms narėms pripažino teisę naudotis savo diskrecija nustatant specialius reikalavimus dėl atitinkamo šeimos nario priklausomumo, nepaisant to, kad Direktyvoje 2004/38 nurodyta teisė į šeimos susijungimą suprantama kaip Sąjungos piliečio teisės laisvai judėti pasekmė ir tai teisei netiesiogiai taikoma apsauga dėl galimos grėsmės Sąjungos pilietybės veiksmingumui²⁸.

63. Primenu, kad Direktyva 2003/86 patenka ne į Sąjungos pilietybės ir laisvo asmenų judėjimo nuostatų taikymo sritį, o į imigracijos politikos sritį²⁹. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad nėra šeimos narių subjektyvios teisės gauti leidimą atvykti į valstybių narių teritoriją ir kad pagal Direktyvą 2003/86 šios valstybės, nagrinėdamos prašymus dėl šeimos susijungimo, turi tam tikrą diskreciją ir gali nustatyti šios teisės įgyvendinimo sąlygas³⁰.

22 Nemanau, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija, suformuluota 2014 m. sausio 16 d. Sprendime *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16), yra reikšminga šiai bylai. To sprendimo 23 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „nebūtina nustatyti <...> priklausomumo ir todėl kreipimosi dėl [materialinės šeimos susijungimo prašymo teikėjo paramos] priežasčių“. Tačiau pateiktas klausimas buvo susijęs ne su šeimos susijungimo prašymo teikėjo „išlaikomų“ šeimos narių apibrėžtimi, o su reikalavimais, kuriuos valstybės narės gali nustatyti dėl įrodinėjimo pareigos.

23 C-83/11, EU:C:2012:519.

24 C-129/18, EU:C:2019:248.

25 C-83/11, EU:C:2012:519.

26 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Rahman ir kt.* (C-83/11, EU:C:2012:519, 38 punktas).

27 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Rahman ir kt.* (C-83/11, EU:C:2012:519, 39 punktas) ir 2019 m. kovo 26 d. Sprendimas *SM (Vaiko globa pagal Alžyro kafalos sistemą)* (C-129/18, EU:C:2019:248, 63 punktas).

28 2014 m. sausio 16 d. Sprendime *Reyes* (C-423/12, EU:C:2014:16) Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2004/38 nuostatos dėl laisvo Sąjungos piliečių judėjimo, vieno Sąjungos pagrindu, turi būti aiškinamos plačiai (23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teisingumo Teismas remiasi prielaida, kad Sąjungos pilietis galėtų būti atgrasytas judėti iš vienos valstybės narės į kitą, jei negalėtų vykti kartu su savo šeimos nariais.

29 Direktyva 2003/86 priimta remiantis EB sutarties IV antraštinės dalies „Vizų, prieglobsčio, imigracijos ir kitos su laisvu asmenų judėjimu susijusios politikos sritys“ (dabar – V antraštinė dalis „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė“) 63 straipsnio 3 dalies a punktu (dabar – SESV 79 straipsnio 2 dalies a punktas).

30 Šiuo klausimu žr. 2006 m. birželio 27 d. Sprendimą *Parlamentas / Taryba* (C-540/03, EU:C:2006:429, 59 punktas) ir 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *O ir kt.* (C-356/11 ir C-357/11, EU:C:2012:776, 79 punktas).

64. Todėl šiomis aplinkybėmis man atrodo, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija neprieštarauja tam, kad būtų pripažinta valstybių narių diskrecija savo teisės aktuose nustatyti specialius reikalavimus dėl priklausomumo formos arba pobūdžio.

65. Taigi, atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalį nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią reikalaujama, kad pabėgėlio sesuo būtų išlaikoma pabėgėlio dėl negalėjimo tenkinti savo reikmių dėl savo sveikatos būklės, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą.

66. Vis dėlto taikant tokią teisės nuostatą dar turi būti laikomasi reikalavimo užtikrinti, kad prašymas būtų individualiai išnagrinėtas, o tai dabar reikia patikrinti.

2. Būtinybė individualiai išnagrinėti prašymą

67. Antrajame klausime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia tai, kad taikant pagrindinėje byloje nagrinėjamą teisės nuostatą prašymą pateikusio asmens asmeninės aplinkybės visiškai nenagrinėjamos.

68. Jeigu taip yra, akivaizdu, kad tokia teisės nuostata neatitinka procedūrinių reikalavimų, konkrečiai nurodytų Direktyvos 2003/86 17 straipsnyje, kurie saisto kiekvieną valstybę narę, kai ji pagal šią direktyvą nagrinėja prašymą dėl šeimos susijungimo.

69. Iš tikrųjų, pagal šią direktyvos nuostatą reikalaujama, kad valstybė narė išnagrinėtų prašymą pateikusio asmens situaciją ir atliktų individualų vertinimą³¹.

70. Primenu, kad byloje, kurioje priimtas 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*³² ir kurioje prašymą dėl šeimos susijungimo pateikė trečiosios šalies piliečio sutuoktinė, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvos 2003/86 17 straipsnį draudžiamas nacionalinės teisės aktas, pagal kurį kompetentingai nacionalinei institucijai leidžiama atmesti prašymą dėl šeimos susijungimo neišnagrinėjus konkrečios prašymą pateikusio asmens situacijos. Šiame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė, kad asmenų poreikiai gali labai skirtis, todėl nusprendė, kad minėtai direktyvai prieštarauja nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyta minimalių pajamų suma, kurios nepasiekus nesuteikiama teisė susijungti šeimai, nes prašymas dėl šeimos susijungimo atmetamas neatsižvelgiant į „kiekvieno prašymą pateikusio asmens konkrečią situaciją“³³.

71. Mano manymu, juo labiau būtina taip išnagrinėti pabėgėlio šeimos nario pateiktą prašymą dėl šeimos susijungimo. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas tai primena Direktyvos 2003/86 8 konstatuojamojoje dalyje, ragindamas valstybes nares „ypatingą dėmesį“ skirti pabėgėlių padėčiai, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems ten normaliai gyventi su šeima.

72. Toks ypatingas dėmesys turi būti skiriamas visoms procedūros dalims.

31 Šiuo klausimu žr. Komisijos gairių 7.4. punktą, taip pat 2019 m. kovo 13 d. Sprendimą *E.* (C-635/17, EU:C:2019:192, 58 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).

32 C-578/08, EU:C:2010:117.

33 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117, 48 punktą).

73. Taigi dėl Direktyvos 2003/86 11 straipsnyje nurodytų šeimos santykių įrodymų Teisingumo Teismas nusprendė, kad atliekant šios direktyvos 17 straipsnyje nurodytą individualų vertinimą reikalaujama, kad kompetentinga nacionalinė institucija atsižvelgtų į visas svarbias aplinkybes, t. y. ne tik į asmens, kuriam suteikta tarptautinė apsauga, bet ir į atitinkamo šeimos nario amžių, lytį, išsilavinimą, kilmę ir socialinį statusą, ir objektyviai išnagrinėtų situaciją kilmės šalyje ir konkrečius kultūrinius aspektus³⁴.

74. Tokia analizė būtina nagrinėjant minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalyje nurodytą atitinkamą šeimos narį ir pabėgėlį siejantį priklausomumo ryšį. Akivaizdu, kad priklausomumas ir jo pasekmės negali būti vertinami vienodai trečiosios šalies piliečio, kuris nusprendė imigruoti į Sąjungos valstybę narę, pavyzdžiui, dėl ekonominių priežasčių, šeimos susijungimo atveju ir pabėgėlio, kuris buvo priverstas palikti šalį dėl kilmės šalyje susiklosčiusių aplinkybių, šeimos susijungimo atveju.

75. Taigi dėl nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, įgyvendinimo, kai kompetentinga nacionalinė institucija turi išnagrinėti, ar atitinkamas šeimos narys dėl sveikatos būklės gali tenkinti savo reikmes, manau, kad atliekant pagal Direktyvos 2003/86 17 straipsnį reikalaujamą individualų vertinimą reikia ne tik atsižvelgti į ligos, kuria serga atitinkamas šeimos narys, pobūdį ir sunkumą, taip pat giminystės laipsnį bei ekonominio ar fizinio priklausymo laipsnį, bet ir ypatingą dėmesį skirti konkrečiai šio šeimos nario situacijai jo kilmės šalyje ir konkretiems sunkumams, kurių jis gali patirti dėl savo lyties, amžiaus ir socialinio statuso, taip pat ekonominei, socialinei ir sveikatos padėčiai šioje šalyje.

76. Pagal suformuotą jurisprudenciją kompetentingos nacionalinės institucijos taip pat privalo atlikti proporcingą ir pagrįstą visų reikšmingų ir svarbių bylos aplinkybių vertinimą, atsižvelgdamos į visus susijusius interesus³⁵.

77. Todėl, atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, manau, kad pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su šios direktyvos 17 straipsniu, nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią reikalaujama, kad pabėgėlio sesuo būtų išlaikoma pabėgėlio dėl to, kad dėl sveikatos būklės negali tenkinti savo reikmių, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą, jeigu kompetentinga nacionalinė institucija individualiai nagrinėja prašymą dėl šeimos susijungimo. Ši institucija turi atsižvelgti į visas svarbias konkrečaus atvejo aplinkybes, kaip antai ligos, kuria serga atitinkamas šeimos narys, pobūdį ir sunkumą, taip pat giminystės laipsnį ir ekonominio ar fizinio priklausymo laipsnį, ir ypatingą dėmesį skirti konkrečiai šio nario situacijai kilmės šalyje ir konkretiems sunkumams, kurių jis gali patirti dėl savo lyties, amžiaus ir socialinio statuso, taip pat ekonominei, socialinei ir sveikatos padėčiai šioje šalyje.

78. Atsižvelgdamas į tai, kaip siūlau atsakyti į pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus, manau, kad nebūtina atsakyti į paskutinį klausimą, kurį Teisingumo Teismui pateikia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

34 Žr. 2019 m. kovo 13 d. Sprendimą *E.* (C-635/17, EU:C:2019:192, 63 punktas), kuriame buvo nagrinėjamas klausimas dėl sunkumų, su kuriais susidūrė šeimos susijungimo prašymo teikėja, Eritrėjos kilmės pabėgėlė, įrodinėdama šeimos ryšius su nepilnamečiu.

35 2019 m. kovo 13 d. Sprendimas *E.* (C-635/17, EU:C:2019:192, 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), taip pat 2019 m. kovo 26 d. Sprendimas *SM (Vaiko globa pagal Alžyro kafalos sistemą)* (C-129/18, EU:C:2019:248, 68 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

V. Išvada

79. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į *Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Budapešto administracinių ir darbo bylų teismas, Vengrija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą 10 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad jeigu valstybė narė leidžia susijungti kitiems pabėgėlio šeimos nariams, kurie nenurodyti šios direktyvos 4 straipsnyje, ta valstybė narė privalo laikytis reikalavimo, kad asmuo būtų „pabėgėlio išlaikomas“.

Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalyje nurodytas reikalavimas, kad asmuo būtų „pabėgėlio išlaikomas“, turi būti aiškinamas taip, kad atitinkamo šeimos nario faktinė situacija turi būti tokia, kad jo materialinę paramą užtikrina minėtas pabėgėlis.

2. Pagal Direktyvos 2003/86 10 straipsnio 2 dalį, aiškinamą kartu su šios direktyvos 17 straipsniu, nedraudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią reikalaujama, kad pabėgėlio sesuo būtų išlaikoma pabėgėlio dėl to, kad dėl sveikatos būklės negali tenkinti savo reikmių, kad galėtų pasinaudoti teise į šeimos susijungimą, jeigu kompetentinga nacionalinė institucija individualiai nagrinėja prašymą dėl šeimos susijungimo.

Ši institucija turi atsižvelgti į visas svarbias konkrečios atvejo aplinkybes, kaip antai ligos, kuria serga atitinkamas šeimos narys, pobūdį ir sunkumą, taip pat giminystės laipsnį ir ekonominio ar fizinio priklausymo laipsnį, ir ypatingą dėmesį skirti konkrečiai šio nario situacijai kilmės šalyje ir konkretiems sunkumams, kurių jis gali patirti dėl savo lyties, amžiaus ir socialinio statuso, taip pat ekonominei, socialinei ir sveikatos padėčiai šioje šalyje.